

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Економічний факультет
Кафедра економічної кібернетики

**ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
ЗДОБУВАЧІВ ТРЕТЬОГО ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО
РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ (Phd)**

Освітня програма Економіка

Спеціальність 051 Економіка

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні
кафедри економічної
кібернетики
Протокол № 2 від «29» серпня
2022р.

Івано-Франківськ – 2022 рік

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Педагогічна практика в системі вищої освіти здобувачів третього освітньо-наукового рівня підготовки доктора філософії (Phd) – це один із етапів професійної підготовки здобувачів вищої освіти до науково-педагогічної діяльності, який спрямований на формування професійно-педагогічних компетентностей щодо здійснення освітнього процесу в закладах вищої освіти (далі – ЗВО).

1.2. Робоча програма педагогічної практики здобувачів третього освітньо-наукового рівня підготовки доктора філософії (Phd) на економічному факультеті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (далі – Університет) визначає зміст і організаційно-методичні засади проходження педагогічної практики аспірантами.

1.3. Робоча програма педагогічної практики здобувачів третього освітньо-наукового рівня підготовки доктора філософії (Phd) розроблена на основі Закону України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 р. (Редакція станом на 02.10.2021), відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» від 23.03.2016 р. № 261 (зі змінами згідно з Постановою КМУ № 283 від 03.04.2019 р.), з урахуванням Положення про організацію освітнього процесу в Університеті, Стандарту вищої освіти зі спеціальності 051 Економіка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, затвердженого Наказом МОН № 424 від 10.05.2022 р., освітньо-наукової програми підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня підготовки доктора філософії (Phd) (далі – аспіранти) в Університеті за спеціальністю 051 Економіка.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

2.1. Метою проходження педагогічної практики аспірантів є вироблення і закріплення педагогічних навичок, вдосконалення знань необхідних для роботи у ЗВО, формування системи компетентностей майбутніх науково-педагогічних працівників, здатних здійснювати аналітичне осмислення стану та перспектив розвитку сфери освіти (відповідної спеціальності), створювати та впроваджувати новий зміст освіти та новітні методики (технології) навчання та формування вмінь застосовувати отримані знання та навички у навчально-виховному процесі під час виконання функції викладача.

2.2. Основні завдання педагогічної практики аспірантів спрямовані на формування в аспірантів компетентностей, пов'язаних зі здійсненням навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи, а саме:

- поглиблення і розширення теоретичних знань аспірантів із спеціальних і психолого-педагогічних дисциплін, застосування їх у вирішенні конкретних педагогічних завдань під час практики;
- формування і розуміння теоретичних засад предметної галузі, отриманих під час навчання в аспірантурі;
- формування психолого-педагогічних та методичних умінь викладання відповідних навчальних дисциплін у ЗВО;

- набуття досвіду проведення всіх форм організації освітнього процесу і видів навчальних занять в Університеті, застосування сучасних технологій і методик навчання;
- поглиблення та застосування фахових знань у розв'язанні конкретних педагогічних завдань практики;
- формування умінь професійного педагогічного спілкування зі студентською аудиторією;
- інтеграція науково-дослідної та педагогічної діяльності аспірантів;
- виховання досвіду викладацької роботи, морально-етичних якостей викладача ЗВО, індивідуального творчого стилю педагогічної діяльності, потреби в самоосвіті;

• розвиток професійно-педагогічних здібностей на основі досвіду практики. Додатковими завданнями педагогічної практики аспірантів є:

- отримання уявлень про діяльність випускової кафедри на посаді науково-педагогічного працівника у період проходження практики;
- впровадження результатів дисертаційного дослідження в освітній процес;
- формування умінь моніторингових досліджень у галузі освіти;
- розвиток умінь у галузі формальної, неформальної і дуальної освіти;
- стимулювання самовдосконалення майбутніх фахівців.

2.3. Процес проходження педагогічної практики, скерований на формування в аспірантів наступних компетентностей:

ІК. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері економіки, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

СК03. Здатність використовувати сучасні методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у сфері економіки, методи комп'ютерного моделювання, сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та науково-педагогічній діяльності.

СК04. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти.

2.4. Очікувані результати навчання. Після проходження практики аспіранти володіють компетенціями, які стосуються:

РН06. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, теоретичні та практичні проблеми економіки державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.

РН07. Застосовувати інноваційні науково-педагогічні технології, формулювати зміст, цілі навчання, способи їх досягнення, форми контролю, нести відповідальність за ефективність освітнього процесу з дотриманням норм академічної етики та доброчесності.

2.5. Аспіранти мають знати:

- порядок навчально-методичної та наукової роботи кафедри, на якій проводиться практика;

- програмно-методичне забезпечення навчальної дисципліни, з якої будуть проводитися заняття;
- специфіку методики роботи викладачів;
- психологічні, вікові та індивідуальні особливості студентів групи, де будуть проводитися навчальні заняття, стан їх успішності;
- особливості організації та проведення науково-дослідної роботи студентів, інтереси й уподобання їх щодо виховної і позааудиторної роботи.

2.6. Аспіранти мають уміти:

- визначати мету і завдання різних видів навчальних занять, добирати відповідний зміст, форми, методи і засоби освітньої взаємодії зі здобувачами вищої освіти;
- застосовувати різні форми і методи освітньої взаємодії, враховуючи специфіку спеціальності і рівень освіти, стимулюючи здобувачів вищої освіти до активної роботи на заняттях;
- застосовувати сучасні освітні технології, зокрема, інформаційно-комунікаційні та інтерактивні;
- взяти участь в обговоренні заняття своїх колег, написати аналіз (рецензію) цього заняття;
- розробляти навчально-методичні матеріали до курсу, що викладається;
- розробити розгорнутий план-конспект практичного (семінарського) або лабораторного заняття та лекції з навчальної дисципліни відповідно до робочої навчальної програми;
- здійснювати контроль знань і умінь здобувачів вищої освіти;
- правильно і ефективно провести заняття будь-якого виду з врахуванням особливостей аудиторії;
- організовувати різні форми виховної (позааудиторної, профорієнтаційної) роботи з молоддю.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

3.1. Згідно з навчальним планом Університету педагогічна практика проводиться для аспірантів другого року навчання (IV семестр). Обсяг практики становить 3 кредити ЄКТС (90 год). Навчально-методична робота (підготовка до занять, методична робота, відвідування та аналіз занять, проведення консультацій тощо) становить 30 навчальних годин педагогічної практики. На аудиторне навантаження (читання лекцій, проведення семінарських, практичних, лабораторних занять) відводиться 60 навчальних годин загального часу педагогічної практики.

3.2. Для аспірантів, зарахованих з посад науково-педагогічних працівників Університету, які мають педагогічний стаж або поєднують навчання з науково-педагогічною діяльністю, практика рішенням випускової кафедри може бути зарахована згідно з карткою навантаження аспіранта або звільняються від педагогічної практики з відповідним поданням на випускаючу кафедру довідки з місця роботи та звітної документації, передбаченої програмою педагогічної практики.

3.2.1. На початковому етапі педагогічної практики аспірант повинен:

- з'ясувати функції, мету та завдання педагогічної практики;
- скласти індивідуальний план проходження педагогічної практики;
- ознайомитися з організаційною, навчально-методичною та науковою роботою випускової кафедри, нормативно-правовою базою, що регламентує організацію освітнього процесу в Університеті;
- відвідати заняття провідних викладачів випускової кафедри, наукового керівника та викладачів факультету (або інституту) в Університеті.

3.2.2. На основному етапі педагогічної практики аспірант повинен:

- укласти розгорнуті плани-конспекти занять, обговорити їх з науковим керівником або керівником практики від випускової кафедри (керівником-методистом);
- підготувати необхідні методичні та дидактичні матеріали, технології для проведення занять;
- провести на належному науково-методичному рівні заняття відповідно до індивідуального плану під керівництвом наукового керівника або керівника практики від випускової кафедри;
- брати участь у засіданнях випускової кафедри, наукових семінарах (конференціях) чи інших науково-практичних заходах.

3.2.3. На заключному етапі педагогічної практики аспірант повинен:

- підготувати звітні матеріали за підсумками проходження педагогічної практики і надати керівнику практики для перевірки та оцінювання;
- прозвітувати про проходження педагогічної практики на засіданні випускової кафедри та подати звіт у відділ аспірантури і докторантури.

3.3. Організатором та базою проходження практики є факультет та випускова кафедра, за якою закріплений аспірант. База педагогічної практики створює для аспірантів належні організаційні та безпечні умови і надає їм методичну допомогу для набуття та вдосконалення навичок і вмінь навчально-методичної роботи.

3.4. Загальне керівництво педагогічною практикою аспіранта покладено на наукового керівника аспіранта або провідного вченого від випускової кафедри та завідувача випускової кафедри, за якою закріплений аспірант.

3.5. Безпосереднє керівництво педагогічною практикою, науково-методичне консультування та контроль за проходженням практики аспіранта здійснює науковий керівник або провідний вчений від випускової кафедри, який:

- добирає тематику занять та академічні групи для проведення педагогічної практики;
- надає методичну допомогу практиканту у плануванні та організації навчальної взаємодії (з питань навчально-методичного забезпечення проведення залікових занять, зокрема використання сучасних освітніх технологій; з питань підготовки і проведення заходу профорієнтаційного спрямування, позааудиторного заняття зі студентами або учнями; з питань оформлення документації);
- контролює роботу аспіранта, відвідує його заняття та інші види роботи зі здобувачами вищої освіти, здійснює заходи щодо усунення недоліків в організації педагогічної практики;
- оцінює роботу аспіранта і готує відгук про його навчально-методичну роботу під час проходження педагогічної практики.

3.6. Науково-педагогічне і методичне консультування аспіранта під час проходження педагогічної практики здійснює науковий керівник або провідний вчений від випускової кафедри, який консультує аспіранта:

- з питань навчально-методичного забезпечення проведення залікових занять, зокрема використання сучасних освітніх технологій;
- з питань підготовки і проведення заходу профорієнтаційного спрямування, позааудиторного заняття зі студентами або учнями;
- з питань оформлення документації.

3.7. Права та обов'язки аспіранта:

- право на вибір дисциплін для проведення аудиторних занять;
- право звертатися до наукового керівника, провідного вченого від випускової кафедри або завідувача випускової кафедри з усіх питань, які виникають під час проходження педагогічної практики;
- право вносити пропозиції науковому керівнику, провідному вченому від випускової кафедри або завідувачу випускової кафедри щодо вдосконалення організації проведення педагогічної практики;
- право відвідувати за період проходження педагогічної практики заняття завідувача випускової кафедри, наукового керівника, інших викладачів випускової кафедри чи факультету в цілому з метою вивчення методики викладання навчальних дисциплін та ознайомлення з передовим педагогічним досвідом;
- обов'язок підпорядковуватися правилам внутрішнього трудового розпорядку факультету, розпорядженням адміністрації, вказівкам завідувача випускової кафедри, наукового керівника та провідного вченого від кафедри. У разі невиконання вимог, які висуваються аспіранту, він може бути відсторонений від проходження педагогічної практики.

4. ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

4.1. Зміст педагогічної практики аспірантів узгоджений із напрямками діяльності науково-педагогічних працівників: навчальною, методичною, науковою і організаційною.

4.2. Навчальна робота аспірантів включає:

- підготовку та проведення на належному рівні не менше 10 лекційних занять у присутності наукового керівника, провідних викладачів випускової кафедри або завідувача випускової кафедри;
- підготовку та проведення на належному рівні не менше 10 практичних (семінарських, лабораторних) занять у присутності наукового керівника (керівника-методиста), керівника практики або завідувача випускової кафедри;
- підбір і використання сучасних наочних матеріалів у процесі проведення навчальних занять (презентації, відеофільми, віртуальні екскурсії, віртуальні лабораторні роботи тощо);
- розробку і використання на заняттях інтерактивних форм роботи зі здобувачами вищої освіти, інших технологій навчання.

4.3. Методична робота аспірантів включає:

- ознайомлення з організацією навчальної та методичної роботи випускової кафедри та факультету Університету;

- ознайомлення з освітньою програмою та робочим навчальним планом спеціальності;
- ознайомлення з освітніми програмами та навчальними планами підготовки бакалавра та магістра спеціальності 051 Економіка;
- ознайомлення з навчально-методичним комплексом дисципліни (навчальна програма дисципліни, робоча програма навчальної дисципліни, теми і плани лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять, завдання для самостійної роботи, засоби контролю знань (для поточного і підсумкового контролю));
- ознайомлення з матеріалами методичного забезпечення вивчення навчальної дисципліни (підручники, навчальні посібники, тексти лекцій, інструктивно-методичні матеріали до практичних, семінарських, лабораторних занять, самостійної роботи);
- ознайомлення з тематикою курсових та кваліфікаційних робіт, інструктивно-методичними матеріалами до їх виконання, оформлення та захисту;
- відвідування навчальних занять (лекцій, практичних, семінарських, лабораторних, індивідуальних занять) завідувача випускової кафедри, наукового керівника (керівника-методиста), провідних фахівців кафедри та факультету, інших аспірантів та їх педагогічний аналіз;
- підбір і підготовку наочного матеріалу (презентацій, таблиць, малюнків, схем, препаратів, карток тощо);
- розробку завдань для поточного контролю знань здобувачів вищої освіти (тестів, запитань з повною відповіддю тощо);
- участь у методичній роботі кафедри;
- участь у скайп-конференціях, інтернет-конференціях освітнього спрямування за допомогою мережі Інтернет.

4.4. Науково-педагогічна робота аспірантів включає такі види діяльності (вибір узгоджується з керівником практики):

- участь у проведенні наукових семінарів, конференцій чи інших науково-практичних заходів випускової кафедри, факультету, Університету;
- участь у роботі випускової кафедри;
- участь у залученні здобувачів вищої освіти до наукової роботи, підготовці та проведенні засідання студентського наукового гуртка (товариства, проблемної групи), конкурсу студентських наукових робіт;
- проведення моніторингового дослідження освітньої тематики.

4.5. Організаційна робота аспірантів включає (один захід за вибором аспіранта):

- знайомство з системою виховної роботи Університету і факультету;
- знайомство з системою електронного навчання. Аналіз (розробка) лекції за темою дисертаційного дослідження;
- підготовку і проведення профорієнтаційного заходу згідно з планом роботи випускової кафедри чи факультету (один захід за вибором аспіранта).

5. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Основну функцію науково-методичного забезпечення педагогічної

практики виконують навчально-методичні комплекси відповідних дисциплін.

5.2. З метою належного проведення педагогічної практики аспірантів на факультетах укладають інструктивно-методичні матеріали щодо проведення педагогічної практики аспірантів певної спеціальності як у паперовому, так і електронному вигляді.

6. ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

6.1. Після закінчення педагогічної практики аспірант зобов'язаний подати на відповідну кафедру факультету в паперовій папці наступну звітну документацію:

- 1) індивідуальний план проходження педагогічної практики (Додаток 1);
- 2) Відгук-характеристика керівника практики (керівника-методиста).
- 3) Звіт про проходження педагогічної практики, що містить виклад проведеної під час педагогічної практики, зокрема: перелік проведених навчальних занять, методичної роботи, виховних (позааудиторних, профорієнтаційних) заходів практиканта, перелік відвіданих занять, науково- педагогічної та організаційної роботи (Додаток 2). До звіту додаються матеріали щодо виконання завдань педагогічної практики (розроблені плани-конспекти відкритих залікових занять (не менше однієї лекції, двох практичних, семінарських або лабораторних занять) та інші підготовлені аспірантом дидактичні матеріали, наочні засоби навчання (презентації), що ілюструють використання інформаційно-комунікаційних та інтерактивних технологій під час проведення навчальних занять (кількість, назва, теми). Аналіз одного з відвіданих занять викладачів випускової кафедри чи факультету, інших аспірантів, завідувача випускової кафедри або провідного вченого кафедри (лекції, практичного, семінарського, лабораторного заняття).

6.2. Звітна документація педагогічної практики подається науковому керівнику або провідному вченому кафедри в строки згідно з затвердженим індивідуальним планом проходження педагогічної практики.

7. ЗАХИСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

7.1. До захисту педагогічної практики допускаються здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії, які у повному обсязі виконали індивідуальний план педагогічної практики та подали на кафедру пакет звітної документації, передбачених програмою педагогічної практики.

7.2. Результати педагогічної практики та її захист оцінюються за 100-бальною шкалою з метою одержання еквівалентних оцінок за національною шкалою та за шкалою ECTS на підставі звітних документів, а також висновків, які відображені у відгуку-характеристиці наукового керівника або провідного вченого кафедри, за яким закріплений аспірант.

7.3. Підсумковий контроль з педагогічної практики відбувається у формі диференційованого заліку. Захист педагогічної практики здійснюється на засіданні випускової кафедри. При визначенні підсумкової оцінки враховуються результати оцінювання з усіх видів робіт аспіранта, передбачених програмою педагогічної практики (навчальної, методичної, науково-методичної, організаційної роботи).

7.4. Звіт про проходження педагогічної практики, після її захисту, аспірант

подає у відділ аспірантури та докторантури.

7.5. Аспіранту, який не виконав індивідуальний план проходження педагогічної практики, отримав негативний відгук-характеристику наукового керівника, або провідного вченого кафедри за яким закріплений аспірант, або незадовільну оцінку за результатами захисту, надається право її повторного проходження та захисту у встановленому розпорядженням завідувача випускової кафедри.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ АСПІРАНТІВ

8.1. Критерії оцінювання роботи аспірантів.

I. Рівень науково-методичної підготовки:

- рівень фахових знань і методики викладання фахових дисциплін;
- знання теоретичних основ планування освітнього процесу, обліку та контролю знань та умінь студентів у ЗВО;
- знання нормативно-правової та службової документації, уміння працювати з науковими першоджерелами для вирішення завдань практики;
- обґрунтованість планування видів навчальних занять: усвідомлення освітніх цілей і завдань; доцільність змісту, форм і методів роботи зі студентами; творча інтерпретація інноваційних педагогічних технологій;
- оформлення навчально-методичних розробок занять і виховних заходів відповідно до дидактичних вимог;
- вміння цілеспрямовано спостерігати та аналізувати різні форми навчально-виховної роботи зі здобувачами вищої освіти;
- ґрунтовність самоаналізу (власної педагогічної діяльності) та аналізу роботи колег та науково-педагогічних працівників факультету.

II. Рівень сформованості системи професійно-педагогічних умінь і якість викладацько-педагогічної діяльності аспіранта:

- відповідність лекційних, практичних, семінарських, лабораторних, індивідуальних занять сучасним дидактичним вимогам до навчальних занять у ЗВО;
- володіння методикою організації та проведення різних видів занять та діяльності зі студентами;
- ефективність застосування та творча інтерпретація інноваційних педагогічних технологій;
- якість підготовки, організації і проведення заходу профорієнтаційного спрямування.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Законодавчі і нормативні документи

1. Закон України «Про освіту».
2. Закон України «Про вищу освіту».
3. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти: Наказ МОН України від 16 липня 2018 р. № 776.
4. Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей,

за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року №266: Наказ МОН України від 06 листопада 2015 р. № 1151.

5. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах): Постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261.

6. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266.

Інформаційні ресурси

<http://mon.gov.ua> <http://onu.edu.ua> <http://prometheus.org.ua>

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ГРАФІК
проходження педагогічної практики

аспіранта _____

№ з/п	Вид заняття	Назва дисципліни	Група	Дата проведення	Відмітка про виконання

Науковий керівник _____

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ЗВІТ

з педагогічної практики здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії

(кафедра)

(спеціальність)

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

Термін проходження педагогічної практики _____

Керівник педагогічної практики від кафедри _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Заліковий лист результатів педагогічної практики

аспіранта _____

кафедри _____

1. Навчальні заняття (50 балів)					
№ з/п	Вид заняття	Назва дисципліни	Група/ дата	Оцінка (0-50)	Науковий керівник
Навчальні заняття (середнє значення)					

2. Інші види завдань (40 балів)					
№ з/п	Вид роботи	Назва дисципліни	Тема	Оцінка	Науковий керівник
1.	План-конспект лекційного заняття			0-15	
2.	План-конспект семінарського (практичного) заняття			0-15	
3.	Рецензія відвіданого навчального заняття			0-10	
Інші види завдань (всього)					
3. Захист практики (10 балів)				0-10	

Оцінка _____

Дата _____

Завідувач кафедри _____

Зберігається на кафедрі

Звіт про проходження педагогічної практики аспіранта

 (прізвище, ім'я та по батькові аспіранта)

 (цифр та назва спеціальності)

Вид роботи (вказати назву дисципліни, яку прочитав аспірант під керівництвом наукового керівника або викладача кафедри, вказати вид заняття (лекція, практична, семінар або лабораторна робота)	Кількість годин	Форма контролю	Рік навчання (семестр)	Оцінка за шкалою навчального закладу (100 – бальною шкалою)
Педагогічна практика				
1.				
2.				
3.				
	Кількість годин за проходження практики		залік	

Завідувач випускової кафедри _____